Przegląd

Perspektywy Rolnictwa OECD: 2003/2008

Overview

OECD Agricultural Outlook: 2003/2008

Polish translation

Przeglądy to tłumaczenia fragmentów publikacji OECD.
Są dostępne bezpłatnie w księgarni internetowej pod adresem:
www.oecd.org/bookshop/
Niniejszy Przegląd nie jest oficjalnym tłumaczeniem materiałów OECD.

OECD OCDE

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ I ROZWOJU

Przegląd

Perspektywy w skrócie

Na rynkach zboża i zwierząt hodowlanych w ujęciu krótkookresowym występują rozbieżne trendy cenowe...

...ale wszystkie rynki towarowe umacniają się w ujęciu średniookresowym.

Ostatni zestaw prognoz średnioterminowych dla rolnictwa krajów OECD do roku 2008 sugeruje rozbieżne możliwości rynkowe sektora zbożowego i hodowli w najbliższym okresie. Uszczuplenie światowych zapasów zbóż, będące wynikiem suszy w Ameryce Północnej i Australii, oraz zmniejszenia zapasów na świecie, znacznie podniosło ceny zboża i nasion oleistych przyjęte za wyjściowe dla Perspektyw. Wraz z ponownym wzrostem produkcji spodziewany jest początkowy spadek tych cen, a następnie ich powolną stabilizację przez cały badany okres aż do roku 2008 przy rosnącym popycie. Poziom światowych cen ryżu – obecnie poniżej wyznaczonego przez trend – stanowi wyjątek, ale wraz ze spadkiem zapasów ceny ryżu powinny znacznie wzrosnąć w ujęciu średnioterminowym. Rosnące dostawy i eksport cukru od tanich producentów, jak również ciągłe silne wsparcie i ochrona tego sektora w wielu krajach OECD oznacza, że w ujęciu średnioterminowym w pozostałej części rynku światowego utrzymają się niskie ceny cukru. W przeciwieństwie do sytuacji sektora zbóż i nasion oleistych, światowe rynki wielu produktów mięsnych są w ujęciu krótkoterminowym mniej ożywione w wyniku zwiększonej produkcji wywołanej suszą, niższym popytem i wyższymi cenami paszy. W okresie objętym analizą Perspektyw spodziewany jest wzrost światowych cen większości rodzajów mięsa i produktów mleczarskich do poziomu wyższego niż zakładany w ujęciu krótkoterminowym, po uregulowaniu się produkcji i nasileniu popytu. Zwiększona podaż wywołana wyższą wydajnością ma jednak złagodzić skalę wzrostu cen. Prognozowany wyższy wzrost gospodarczy od 2004 roku na obszarze OECD, a zwłaszcza w krajach rozwijających się o dużym przyroście demograficznym, prowadzi do wyższego popytu i zapewnia podstawę zwiększonej konsumpcji, handlu, i cen światowych na wiele produktów rolniczych.

© OECD, 2003

Sytuacja geopolityczna i gospodarcza wciąż wywołują największe wątpliwości

Perspektywy rynków rolnych niewątpliwie zawierają niejasności. Najważniejszą niewiadomą w ujęciu krótkookresowym jest negatywny wpływ obecnych wydarzeń geopolitycznych na ogólne warunki gospodarcze. Przy słabym wzroście w Europie i Japonii, pęd ku poprawie w obszarze OECD jest w coraz większym stopniu uzależniony od wydajności gospodarki Stanów Zjednoczonych. Rosnący deficyt budżetu federalnego może jednak opóźnić lub przytłumić ożywienie gospodarcze obszaru OECD oraz spodziewane ożywienie gospodarki światowej. Potrzebne są nowe działania na rzecz zmniejszenia napięć w dziedzinie handlu i poprawy współpracy międzynarodowej między najważniejszymi krajami pod względem wymiany handlowej, aby można było osiągnąć postęp w kierunku bardziej liberalnej gospodarki światowej. Dłuższy okres światowego osłabienia gospodarczego przy stałym poziomie wsparcia i ochrony rolnictwa zniekształcających handel będzie oznaczał niższy poziom wymiany oraz niższe światowe ceny na towary niż obecnie przewidywane.

Główne cechy Perspektyw

Powolny wzrost gospodarki OECD opóźnia ożywienie gospodarki światowej

Prognozy OECD dotyczące rolnictwa ilustrują sposób kształtowania sektora rolnictwa przez wpływy światowe i krajowe. Wpływom światowym przewodzi założenie, że środowisko makroekonomiczne, niesprzyjające w ujęciu krótkookresowym, staje się z czasem korzystniejsze. Gospodarka światowa grzęźnie teraz w skutkach pęknięcia giełdowej bańki mydlanej, zachwiania zewnętrznego oraz niskiego popytu w Japonii i strefie euro. W wyniku tego rok 2003 zostanie najprawdopodobniej zaliczony jako trzeci kolejny rok niskiego przyrostu światowego. Rozwój wielu krajów obszaru OECD utknął na poziomie poniżej tego wyznaczanego przez trendy. Powolny wzrost w ujęciu krótkookresowym częściowo wiąże się z niepewnością sytuacji geopolitycznej wywołaną przez konflikt iracki. W przeciwieństwie do przeciągającego się okresu słabego wzrostu największych krajów OECD, osiągnięcia gospodarcze wielu krajów rozwijających się wciąż są wyraźne. Dotyczy to zwłaszcza Azji, chociaż wybuch epidemii SARS zaczyna wywierać pewien niekorzystny wpływ na działalność gospodarczą, wzrost i handel w regionie.

Przeciwne wiatry powstrzymujące rozwój OECD słabną...

...od 2004 wzmacnia się światowy wzrost

Istnieją jednak oznaki, że przeciwne wiatry powstrzymujące ożywienie OECD cokolwiek osłabły w pierwszych miesiącach 2003 po polepszeniu się warunków finansowych i spadku cen ropy naftowej. O ile uda się przezwyciężyć obecne trudności, lepsze osiągnięcia gospodarki Stanów Zjednoczonych staną się główną siłą napędową wspomagającą wzrost aktywności obszaru OECD, ponieważ w strefie euro spodziewany jest umiarkowany wzrost gospodarczy, a w Japonii – spadek. Spoglądając dalej w przyszłość, prognoza dla obszaru OECD mówi o wzroście do końca analizowanego okresu w tempie porównywalnym do wzrostu z lat 90-tych ubiegłego wieku. Spodziewane jest również odnotowanie przez wiele rozwijających się krajów Azji i Ameryki

© OECD 2003

Łacińskiej wyższego wzrostu w ujęciu średniookresowym. Prognoza wzrostu gospodarczego w tych krajach wspomina o średnim wzroście na wysokim poziomie powyżej 4,5% rocznie w ujęciu średniookresowym. Ruchy kursów walutowych będą kolejnym ważnym elementem wpływającym na wydajność sektora rolniczego krajów OECD, ze względu na wpływ na konkurencyjność w handlu i ilości produktów rolniczych przepływające przez granice. Słabnące kursy wymiany walut zintensyfikują też konkurencyjność wpływowych ośrodków sektora rolniczego w takich krajach rozwijających się, jak Brazylia i Argentyna. Tabela nr 2 w rozdziale „Zboże", zatytułowana „Argentyna: Wpływ kryzysu gospodarczego na rynek", przedstawia analizę spodziewanej odpowiedzi argentyńskiego rolnictwa na trudności gospodarcze i dewaluację waluty, które dotykają ten kraj. Ta ograniczona analiza sugeruje pewną potrzebę zmiany priorytetów działalności rolniczej: większą rolę sektora zbóż i eksportu, a mniejszą – hodowli (w następstwie poważnej dewaluacji waluty).

Wzrost liczby ludności i poziomu przychodów powoduje zmianę diety i zwiększa popyt na żywność w krajach rozwijających się

...popyt na żywność zwalnia tymczasem na „dojrzałych" rynkach OECD

Wzrost przychodów i ciągłe migracje ludności wiejskiej do dużych ośrodków miejskich w krajach rozwijających się często powodują do różnicowania diety przez konsumentów w tych krajach – odchodzenia od zbóż i podstawowych składników diety na rzecz zwiększonego udziału białek zwierzęcych, owoców i warzyw oraz przetworzonych produktów spożywczych. Poza lepszą wydajnością gospodarczą, szybkie choć słabnące tempo przyrostu ludności (utrzymujące się na niemal dwukrotnie wyższym poziomie niż tempo obszaru OECD) to kolejny czynnik powodujący zwiększony popyt na artykuły spożywcze w krajach rozwijających się. Popyt na artykuły spożywcze w wielu krajach OECD osiąga natomiast poziom nasycenia i spodziewany jest jedynie powolny wzrost charakterystyczny dla rynków dojrzałych. Spowalniający globalny przyrost ludności w analizowanym okresie i cechy rynków dojrzałych w wielu krajach OECD oznaczają kilka konsekwencji dla rynków rolnych. Po pierwsze, kraje rozwijające się będą zyskiwały na ważności, jeśli chodzi o napędzanie wzrostu międzynarodowego popytu na produkty rolne. Po drugie, dominująca rola przyrostu populacji w uzasadnieniu zwiększonego wykorzystania artykułów spożywczych będzie stopniowo maleć na rzecz rosnącego przychodu na głowę, jeśli chodzi o określenie popytu na artykuły spożywcze. Takie zmiany wzorców konsumpcyjnych i popytu, zachodzące w krajach rozwijających się, dają podstawy zwiększonego importu artykułów spożywczych i paszowych oraz wyższych cen na wiele produktów rolnych. Tabela nr 1, zatytułowana „Analiza podatności: wpływ zmian wzrostu gospodarczego" w rozdziale „Gospodarka i założenia polityczne" przedstawia wpływ wzrostu gospodarczego w OECD i niektórych krajach poza OECD na światowe ceny artykułów i konsumpcję. Wskazuje to na ogólnie większe dopasowanie cen i konsumpcji w przypadku produktów mięsnych i paszy przy większym, pośrednim lub bezpośrednim, dopasowaniu popytu do zmian poziomu przychodów.

© OECD, 2003

Spadek cen zboża i nasion oleistych w ujęciu krótkoterminowym

Prognozowany jest duży spadek światowych cen pszenicy, surowego ziarna i nasion oleistych w roku 2003 po wzroście produkcji z poziomu, do którego spadła ona po suszy w Ameryce Północnej i Australii. Następnie ceny będą zwyżkować jedynie stopniowo, wraz ze wzrostem produkcji i odbudową zapasów, zwłaszcza w głównych krajach eksportujących te produkty. Sytuacja ryżu rysuje się inaczej niż innych zbóż. Duże ilości zapasów zalegające na rynku, zwłaszcza chińskim, wywierały nacisk na ceny pomimo kolejnych lat, w których światowa konsumpcja przekraczała produkcję. W wyniku tego, spodziewany jest duży nominalny (i realny) wzrost cen ryżu w ujęciu średniookresowym przy dalszym obniżaniu poziomu światowych zapasów. Światowe realne ceny zboża od dawna wykazują tendencję zniżkową, z okresowymi skokami cen, będącymi efektem głównie braku zboża u najważniejszych producentów lub sprzedawców zboża. Po skoku cenowym następuje przywrócenie trendu zniżkowego przy ożywieniu produkcji. Taki trend cen towarów odzwierciedla poprawę wydajności, a ogólniej mówiąc – przyrost plonów. Spodziewany jest dalszy przyrost plonów zboża w badanym okresie i tłumaczy on prawie całkowicie przewidywany wzrost produkcji pszenicy i surowego ziarna na poziomie 15% między rokiem 2002 a 2008.

Rozrost sektora hodowli spowoduje wzrost popytu na paszę

Według prognozy głównym motorem popytu na zboże będzie zwiększone wykorzystanie ziarna i nasion oleistych przez rozrastający się sektor hodowli, zwłaszcza w krajach rozwijających się, gdzie dieta zmienia się w kierunku większej ilości artykułów spożywczych o wartości dodanej i żywności przetworzonej, np. mięsa i produktów mleczarskich. Konsumpcja zboża i nasion oleistych powinna się więc zwiększać w krajach rozwijających się, wraz ze zwiększaniem się poziomu hodowli. Wykorzystanie pszenicy i surowego ziarna na paszę w krajach poza OECD ma wzrosnąć o około 19% między rokiem 2002 a 2008. O ile konsumpcja spożywcza pszenicy i surowego ziarna w krajach OECD utrzymuje się w zasadzie na tym samym poziomie, w krajach poza OECD, które odpowiadają za około dwie trzecie światowej konsumpcji, prognozowany wzrost jest nieco szybszy od tempa przyrostu liczby ludności. Światowa konsumpcja nasion oleistych wzrośnie według prognoz o 17% i wyniesie 288 mln ton w 2008, przy największym tempie wzrostu obserwowanym poza obszarem OECD. Te kraje przyczynią się również znacznie do wzrostu konsumpcji oleju roślinnego.

Spodziewane niskie światowe ceny cukru w ujęciu średniookresowym

Zmiany struktury światowego rynku cukrowniczego sugerują niewielką ulgę od historycznie niskich światowych cen cukru i zmienności cen w ujęciu średniookresowym. Brazylia stała się głównym tanim producentem ze względu na konkurencyjny przemysł cukrowniczy produkujący ilości niemal równe całkowitym ilościom na światowych rynkach. Wpływ niskich kosztów produkcji uwydatnia jeszcze niski kurs wymiany reala, co przyczynia się do powstawania fali tanich dostaw z Brazylii w ujęciu średniookresowym. Jednocześnie światowy rynek cukrowniczy wciąż znajduje się w wielu krajach pod wpływem polityki krajowej i polityki dotyczącej handlu. Na przykład brazylijski program etanolu może wywrzeć duży wpływ na końcową alokację dostaw trzciny cukrowej, a zatem na określenie światowych cen cukru. Na obszarze OECD niektóre z tych polityk służą eksportowi

© OECD 2003

produktów, który nie istniałby przy ich braku; inne prowadzą do restrykcji handlowych, ograniczając wielkość rynków światowych i nasilając chwiejność cen. Co więcej, polityka handlowa niektórych krajów członkowskich daje pewny dostęp do rynków OECD (charakteryzujących się względnie wysokimi cenami) niektórym najbiedniejszym krajom rozwijającym się. Kraje rozwijające się są kluczem do dalszego wzrostu konsumpcji i jej zdolności do stopniowej poprawy równowagi podaży i popytu przez uszczuplanie ogromnych zapasów cukru zalegających na rynku światowym. Konsumpcja na głowę różni się jednak znacznie w zależności od kraju, nawet w krajach rozwijających się. Chiny stanowią przykład kraju o wyraźnej możliwości wzrostu konsumpcji na głowę i poziomu importu przy wzroście przychodów, chociaż należy pamiętać o innych czynnikach, np. dostępności sztucznych słodzików i wciąż silnej roli rządu w podejmowaniu decyzji importowych. Przedstawia to Tabela nr 4 w rozdziale „Cukier", zatytułowana „Chiny: zbawca światowego rynku cukrowniczego?"

Stopniowe wzmocnienie rynków mięsnych

Światowe rynki wielu rodzajów mięsa są stosunkowo osłabione na początku badanego okresu. Odzwierciedla to dostosowanie się producentów do niskich zysków ze zwiększonej podaży mięsa wynikłej z zabijania zwierząt podczas suszy w kilku krajach, z niższego popytu i wyższych cen paszy. Susze w Ameryce Północnej i Australii doprowadziły do znacznego spadku zainteresowania bydłem i wyższą produkcją wołowiny oraz cielęciny. Po przeminięciu suszy spodziewany jest wzrost cen bydła, ponieważ producenci zatrzymują zwierzęta w celu odbudowy stad, co powoduje niższą produkcję bydła w 2003. Przewidywany jest wzrost cen wołowiny i cielęciny w kolejnych latach co najmniej do 2006 roku, przy rosnącym popycie i poprawie zyskowności produkcji bydła przy niewielkich zwyżkach cen pasz. Ograniczony wzrost cen zbóż i nasion oleistych poprawi również zyskowność produkcji wieprzowiny i drobiu. Przewiduje się, że dalszy wzrost wydajności złagodzi zakres i tempo wzrostu cen na te dwa gatunki mięsa. Preferencje konsumentów obszaru OECD będą się utrzymywały na korzyść konsumpcji mięsa białego zamiast czerwonego, co odzwierciedla rosnący udział wydatków konsumpcyjnych na mięso drobiowe, a spadek udziału wydatków szczególnie na wołowinę. Z biegiem czasu konsumpcja mięsa na osobę będzie się zwiększać w krajach poza OECD, przy szybszym rozwoju gospodarczym. Chiny stanowią przykład potencjalnie rozwojowego rynku; Tabela nr 6, zatytułowana „Wpływ przystąpienia Chin do Światowej Organizacji Handlu na rynki mięsne", znajduje się w rozdziale „Mięso". Analiza sugeruje, że przystąpienie do Światowej Organizacji Handlu nie spowoduje znaczących zmian wielkości chińskiego importu mięsa ani światowych cen mięsa. Światowe ceny większości gatunków mięsa będą zapewne o wiele wyższe od poziomu z 2002 roku pod koniec badanego okresu, przy wzroście popytu i szybszym wzroście gospodarczym (zob. Rys. 2).

© OECD, 2003

Rys. 1. Eksport krajów OECD
(rok 2008 w porównaniu ze średnimi wartościami z lat 1997 – 2001)

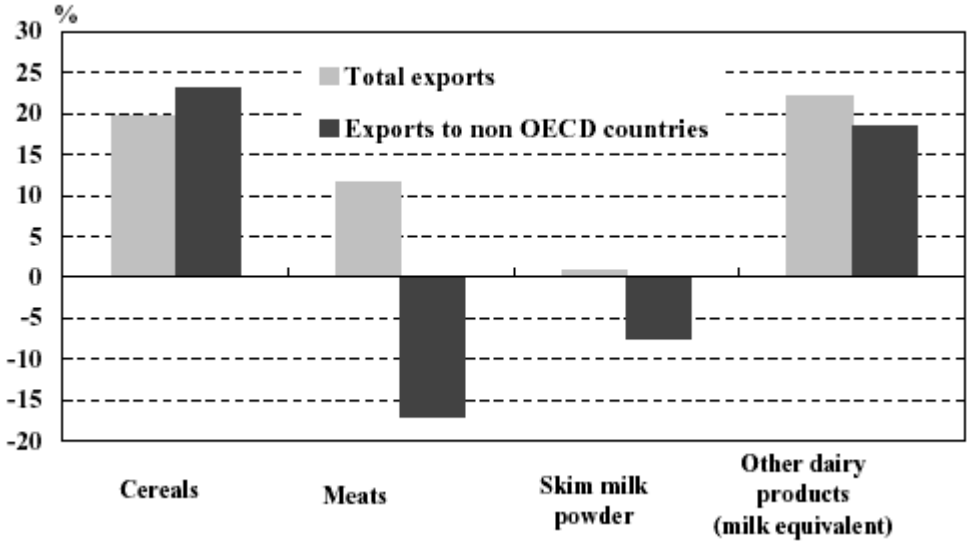

Eksport łącznie
Eksport do krajów poza OECD
Zboże
Mięso
Mleko odtłuszczone w proszku
Inne produkty mleczarskie (równoważne mleku)
Źródło: Sekretariat OECD

Jedynie niewielki wzrost światowych cen produktów mleczarskich

Światowe ceny produktów mleczarskich powinny wzrosnąć na początku badanego okresu w odpowiedzi głównie na niższą podaż w Oceanii. Ożywienie produkcji mleka w tym regionie spowoduje zapewne spowolnienie tempa kolejnych wzrostów cen. Rosnąca światowa podaż mleka, spowodowana większą wydajnością, i powolniejszy wzrost światowego popytu również odegrają rolę ograniczającą wobec wzrostów cen produktów mleczarskich w ujęciu średniookresowym. Największy wzrost produkcji mleka spodziewany jest w krajach poza OECD i tych krajach OECD, które nie podlegają kwotowaniu produkcji. Popyt na obszarze OECD wzrośnie zapewne jedynie umiarkowanie, nawet jeśli nastąpi przywrócenie wyższego prognozowanego wzrostu przychodów. Jeśli chodzi o poszczególne kategorie produktów, konsumpcja na obszarze OECD wzrośnie prawdopodobnie w przypadku pełnotłustego mleka w proszku i sera, utrzyma się na tym samym poziomie dla masła i spadnie dla odtłuszczonego mleka w proszku.

© OECD 2003

Handel pewnymi towarami napędzany udziałem krajów rozwijających się...

Zmieniające się warunki popytu i podaży poza OECD oferują możliwości rozwoju eksportu niektórych produktów z OECD na te obszary oraz oznaczają zwiększoną konkurencję w przypadku innych produktów. Kilka krajów spoza obszaru OECD wykazało znaczy poziom eksportu w ostatnich latach. Ukraina jest przykładem eksportera z rosnącym wpływem na rynki zbóż. Możliwości ukraińskiego rolnictwa zostały przeanalizowane w specjalnej części niniejszych Perspektyw Rolnictwa, pod tytułem „Główne siły napędzające przyszły rozwój rolnictwa i handlu Ukrainy". Z dyskusji wynika, że Ukraina skonsoliduje swoją pozycję jako eksporter netto w ujęciu średniookresowym, chociaż w pewnych latach czynnikiem ograniczającym mogłyby się okazać opady deszczu. Ukraina stanie się także zapewne eksporterem netto wołowiny, słabym importerem netto drobiu i będzie pomniejszym eksporterem netto wieprzowiny z coraz lepszą wydajnością w kolejnych latach.

...w eksporcie krajów OECD prowadzi zboże...

..rośnie też udział wysokowartościowych produktów przetworzonych

Jeśli chodzi o zmiany w handlu na obszarze OECD, porównanie ze średnimi wynikami za okres 1997 – 2001 wskazuje, że najwyższy wzrost handlu netto jest prognozowany dla zbóż, zwłaszcza surowego ziarna, który może wzrosnąć o 45% do 2008 roku (zob. Rys. 1). Wzrost handlu pszenicą spożywczą i paszową prognozuje się na prawie 12%. Cały obszar OECD do 2008 doświadczy rosnącego deficytu nasion oleistych i ich miazgi ze wzrastającym importem netto spoza krajów członkowskich. Jednocześnie utrzyma się przechodzenie do wyższego poziomu handlu artykułami przetworzonymi i produktami wysokowartościowymi, zwłaszcza eksportowanymi przez OECD. Wyraźnego przykładu dostarczają produkty mleczarskie, zwłaszcza eksport pełnotłustego mleka w proszku i masła, który do 2008 roku zwiększy się o ponad 20%, oraz, w mniejszym stopniu, eksport sera. Eksport netto produktów mięsnych poza obszar OECD pod koniec badanego okresu będzie niższy niż średni poziom eksportu w latach 1997 – 2001. Odzwierciedla to połączenie słabszego wzrostu produkcji mięsnej OECD, wyższego wzrostu konsumpcji krajowej (zwłaszcza przy ożywieniu w Unii Europejskiej popytu na wołowinę, który podupadł po epidemii BSE) oraz zwiększonej wymianie handlowej między członkami OECD. Ożywiona wymiana handlowa między krajami członkowskimi OECD odnośnie do różnych rodzajów mięsa, zwłaszcza produktów wysokowartościowych, wyprzedza eksport poza obszar OECD, gdzie spodziewane jest wzmożenie konkurencji innych dostawców.

Wsparcie i ochrona rolnictwa OECD wciąż na wysokim poziomie...

Prowadzona obecnie w krajach OECD polityka i jej powolna ewolucja są głównym czynnikiem wpływającym na wyniki rynkowe w ujęciu średniookresowym. Niektóre kraje OECD zmniejszyły wsparcie dla rolnictwa, jednak inne je zwiększyły, a w większości krajów i w odniesieniu do większości towarów wsparcie utrzymuje się na wysokim poziomie. Co więcej, większość form wsparcia wciąż udzielana jest w sposób stymulujący produkcję z zakłóceniem mechanizmów handlowych, chociaż niektóre kraje zmierzają w kierunku udzielania mniej zniekształcających form wsparcia. Interwencje rządowe na rynkach krajowych wypromowały zwiększoną produkcję przez wypłaty dla rolników znacznie przewyższające obowiązujące ceny światowe, a polityka handlu

© OECD, 2003

odgrodziła ich od sygnałów płynących z rynków światowych. Oznacza to, że wstrząsy rynkowe dłużej docierają do odbiorców w takim systemie, ponieważ producenci z krajów OECD nie reagują, lub częściowo nie reagują, na wydarzenia na rynkach światowych ani powodowane przez siebie wydarzenia.

Rys. 2. Przegląd cen światowych do 2008 roku

(Wskaźnik cen nominalnych, 1996 = 1)

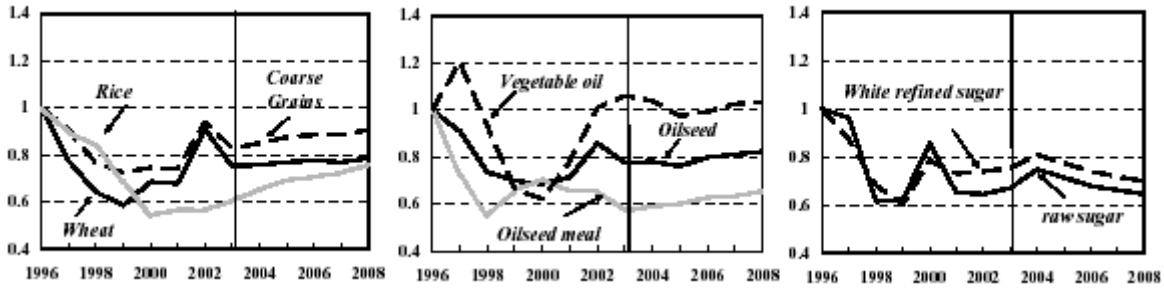

Pszenica
Ryż
Surowe ziarno
Olej roślinny
Miazga nasion oleistych
Nasiona oleiste
Biały cukier rafinowany
Cukier naturalny
Źródło: Sekretariat OECD

...a największy wpływ wywierają USA, Unia Europejska i Japonia

Na obszarze OECD polityka wsparcia rządowego i ochrony prowadzona w USA, Unii Europejskiej i Japonii mogą mieć, ze względu na samą wielkość tych państw jako głównych producentów produktów rolnych oraz/lub eksporterów i importerów, znaczny wpływ na średniookresową analizę rynków rolniczych.

© OECD 2003

Nowe przepisy dotyczące gospodarstw rolnych w USA zwiększają zakres wsparcia i oferowanych towarów...

W **Stanach Zjednoczonych** w maju 2002 podpisano nową ustawę dotyczącą gospodarstw rolnych znaną jako Ustawa o Bezpieczeństwie Gospodarstw Rolnych i Inwestycjach Rolnych 2002 – 2007 z sześcioletnim okresem obowiązywania. Na jej mocy zagwarantowano podniesienie możliwości wydatkowych, powyżej poziomu określonego początkowo przez poprzednią ustawę (FAIR z 1996 r.), w wysokości 73,4 miliarda dolarów przez okres 10 lat, przy czym wiele dodatkowych dopłat będzie nakierowanych na większe objęcie sektora zbożowego w ramach programów towarowych. W ramach programów towarowych dostępne są dodatkowe fundusze dla dopłat przeciwcyklicznych (przeciwdziałających wahaniom koniunktury), dodatkowych dopłat bezpośrednich oraz programów pomocowych w postaci kredytów marketingowych. Wprowadzone ma zostać oznaczanie kraju pochodzenia. Tabela nr 7 w rozdziale „Mięso" zatytułowana „Oznaczanie kraju pochodzenia produktów mięsnych" przedstawia nowy program oznaczania kraju pochodzenia. Spodziewana jest poprawa jakości informacji konsumenckiej, ale nie jest pewne, czy program przyniesie dodatkowe korzyści zdrowotne i w zakresie bezpieczeństwa żywności. Kwota stawki taryfowej, dotacje marketingowe i kredyty nieodnawialne wciąż wspierają i chronią amerykańską produkcję cukru przy cenach dwukrotnie wyższych niż rynkowe. Mleko i produkty mleczarskie są wspierane cenami minimalnymi, zakupami rządowymi, wypłatami marketingowymi, środkami celnymi i subsydiowaniem eksportu.

Rys. 2 (c.d.) Przegląd cen światowych do 2008 r.
(Wskaźnik cen nominalnych, 1996 = 1)

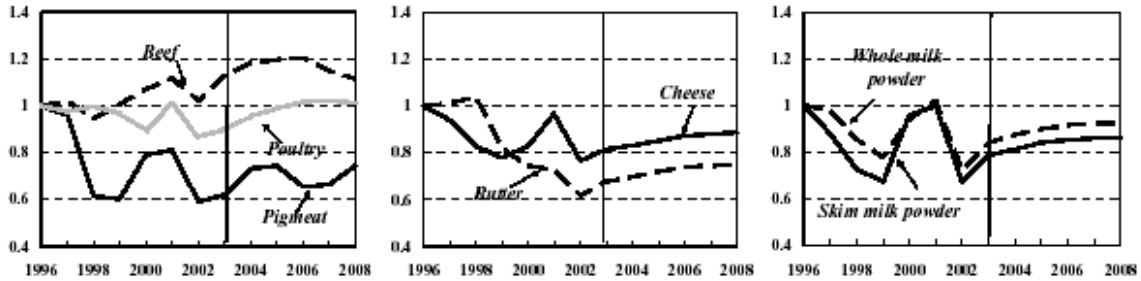

Wołowina
Drób
Wieprzowina
Masło
Ser żółty
Pełnotłuste mleko w proszku
Odtłuszczone mleko w proszku
Źródło: Sekretariat OECD

© OECD, 2003

...szacowany wpływ cen światowych jest względnie mały w porównaniu z ustawą FAIR, ale jest mocno uzależniony od warunków na rynkach światowych

Analiza wpływu programów towarowych ustawy FSRI na rynki światowe została umieszczona w Tabeli nr 3, pod tytułem „Wpływ amerykańskiej ustawy FSRI z 2002 r. na rynek" w rozdziale „Zboże". Analiza ta, porównująca nową ustawę z sytuacją w razie utrzymania dotychczasowych programów i postanowień ustawy FAIR, sugeruje, że prawodawstwo zmierza ku zwiększeniu wsparcia, zwłaszcza w stosunku do zboża, i do wzrostu obszaru objętego Programem Rezerwy Ochrony. W ogólnym ujęciu, ustawa FSRI powoduje lekkie zmniejszenie obszaru upraw. Wpływ na średnie światowe ceny zbóż i nasion oleistych w prognozowanych warunkach rynkowych jest względnie mały i wynosi między –1% dla surowego ziarna a +1% dla nasion oleistych w porównaniu z poziomem cen światowych prognozowanych przy utrzymaniu postanowień ustawy FAIR. Wielkość wpływu zależy w dużym stopniu od układu analiz cen światowych, przy czym niższe ceny światowe oznaczają większy wpływ w przypadku ziarna, a niższe ceny – mniejszy wpływ na nasiona oleiste.

Reforma polityki Unii Europejskiej przesunęła się w kierunku orientacji rynkowej...

Reformy polityki w ciągu ostatniego dziesięciolecia zainicjowały zmianę sposobu wspierania niektórych sektorów w kierunku mniejszego zniekształcania mechanizmów rynku. Po serii reform wspólnej polityki rolnej wysokie ceny wspierające producentów zboża i nasion oleistych obniżono w ciągu ostatniego dziesięciolecia, wprowadzono dopłaty bezpośrednie w celu kompensacji rolnikom obniżek cen i obowiązkowych rezerw. Złagodzono także środki kontroli granicznej, aby czynnikom zewnętrznym umożliwić lepszy dostęp do rynku, jednak ostatnio wprowadzono nowe limity importowe (TRQ) ograniczające dostęp do rynku niektórych zbóż. Główną zmianą dla producentów cukru było obniżenie kwot produkcji w celu realizacji ograniczeń subsydiów eksportowych uzgodnionych podczas Rundy Urugwajskiej, a wysokie ceny pozostawały nominalnie bez zmian przez wiele lat. Niektóre zmiany w programie mlecznym Unii Europejskiej, wykraczające poza uzgodnienia wspólnej polityki rolnej osiągnięte w Berlinie w 1999 r., zostały przedstawiono przez Komisję Europejską w 2002 r. Obejmują one podwyższenie kwot mlecznych i obniżenie cen wspierających na masło i odtłuszczone mleko w proszku w okresie 2004-2008 w celu zwiększenia konkurencyjności Unii.

...ale niektóre ważniejsze sektory są wciąż odizolowane od sygnałów z rynków światowych

Wiele reform zmierza ku nasileniu orientacji rynkowej, jednak producenci z niektórych głównych sektorów są wciąż dobrze izolowani od sygnałów z rynków światowych i dalej otrzymują wsparcie na bardzo wysokim poziomie. W konsekwencji wsparcie dla sektora rolnego w Unii Europejskiej utrzymuje się na jednym z najwyższych poziomów w OECD. W tym kontekście propozycje Komisji Europejskiej dotyczące długoterminowej perspektywy reform dla zrównoważonego rolnictwa, opublikowane w styczniu 2003, są szansą dalszego obniżania zniekształceń produkcji i handlu wprowadzanych przez wspólną politykę rolną w wielu unijnych sektorach towarowych.

© OECD 2003

Poziom wsparcia wciąż wysoki w Japonii

Japonia jest znaczącym importerem produktów rolnych na obszarze OECD. Rolnictwo w Japonii nie jest rozwinięte na dużą skalę, według standardów międzynarodowych jest niekonkurencyjne, a rolnicy wciąż otrzymują bardzo wysokie wsparcie i ochronę, które o wiele przewyższają średnie dane z obszaru OECD. Wsparcie obejmuje głównie środki kontroli celnej, wysokość ceł i reżim zarządzania podażą w produkcji mleka i wymiany pól upraw ryżu. Nie zaplanowano wprowadzenia reform w badanym okresie.

Pomimo pewnych postępów, większość wsparcia w krajach OECD wciąż zniekształca rynki

W odniesieniu do rodzajów wsparcia, kilka krajów OECD zmieniło zasady przyznawania wsparcia producentom w sposób mniej zniekształcający, jednak wciąż dominuje wsparcie w zakresie cen rynkowych. Ta forma wsparcia należy do najbardziej zniekształcających produkcję i handel, a także jest zwykle mniej skuteczna, jeśli chodzi o przekazywanie przychodu producentom, a większa część wsparcia trafia do małej grupy największych gospodarstw. Ostatnie szacunkowe oceny wsparcia na podstawie metodologii PSE (stopień wsparcia producenta) wskazują na niewielką zmianę w ostatnich latach. Na obszarze OECD produkcja mleka i wołowiny otrzymuje największe wsparcie finansowe. Wsparcie produkcji ryżu jest na trzecim miejscu spośród badanych towarów. Przy pomiarze wysokości wsparcia jako udziału w przychodach producenta, ryż zajmuje pierwsze miejsce ze wskaźnikiem wsparcia PSE na poziomie 80%. Sytuacja gospodarcza wielu producentów mleka i wołowiny w krajach OECD jest silnie zależna od programów rządowych. Poziom wsparcia towarów poszczególnych kategorii wykazuje jednak wciąż duże rozbieżności w zależności od kraju. Co więcej, w przypadku niektórych krajów i towarów zakres przechodzenia cen z rynków światowych jest niski ze względu na środki kontroli celnej. Osłabia to dostępność sygnałów rynkowych, które mogłyby mieć wpływ na skład i poziom (nad)produkcji oraz dyskryminuje konsumentów produktów rolnych. Sytuacja taka ma również wpływ na obniżanie cen światowych i zazwyczaj wywołuje zaostrzenie niestabilności cen. W takich przypadkach, reforma polityki handlowej staje się warunkiem wstępnym dla bardziej podstawowych zmian w zakresie zmian na rynku towarowym.

Mnożą się dwustronne i regionalne umowy handlowe

Wiele krajów zawiera handlowe porozumienia regionalne i inne o preferencyjnym traktowaniu stron, które również mogą wpływać na światowe rynki oraz prawdopodobnie na krajowe plany wsparcia konkretnych towarów jeszcze w fazie produkcji. Ogromna większość członków Światowej Organizacji Handlu jest stroną co najmniej jednej umowy regionalnej, a do roku 2005 liczba obowiązujących regionalnych umów handlowych może osiągnąć wartość 300. Dziesięć krajów Europy Środkowo-Wschodniej przystąpi 1 maja 2004 do Unii Europejskiej, tworząc Unię dwudziestu pięciu państw. Choć poszerzenie Unii Europejskiej nie jest brane pod uwagę w prgnozach przedstawionych w Perspektywach, Komisja Europejska przedstawiła ocenę prawdopodobnych skutków rozszerzenia dla rynków rolnych, co podsumowano w części raportu zatytułowanej „Rozwój rynków rolnych w Unii Europejskiej po poszerzeniu". Na mocy Umów Europejskich wynegocjowanych między Unią Europejską a 10 krajami kandydującymi z Europy Środkowo-Wschodniej oraz Rumunią i Bułgarią, uzgodniono wzajemne ułatwienia w dostępie do rynków.

© OECD, 2003

Komisja Europejska podjęła inicjatywę „wszystko oprócz broni" (Everything But Arms; EBA) w celu poprawy dostępu do rynku dla najmniej rozwiniętych krajów. Toczą się dyskusje dotyczące amerykańskiego Obszaru Wolnego Handlu, który miałby zostać zainaugurowany w 2005 r. Stany Zjednoczone i Australia omawiają także możliwość umowy o wolnym handlu. To tylko kilka prowadzonych negocjacji. Doświadczenie pokaże, czy te wzajemne i dwustronne inicjatywy handlowe doprowadzą do bardziej otwartego systemu handlu międzynarodowego i poprawy zasad handlu w porównaniu z efektem wielostronnych negocjacji handlowych Światowej Organizacji Handlu.

Efekt negocjacji Doha pozostaje niepewny...

Pomyślne zakończenie Agendy Rozwoju z Doha obejmującej wielostronne negocjacje handlowe prowadzone obecnie w Światowej Organizacji Handlu mają wywrzeć długofalowy pozytywny wpływ na handel produktami rolnymi, prowadząc do zmniejszenia zniekształceń i poprawy funkcjonowania rynków światowych. Ponieważ wynik negocjacji jest nieznany i będzie miał wpływ na rynki produktów rolnych prawdopodobnie dopiero pod koniec badanego okresu, nie uwzględniono ich w prognozach podstawowych. Przewodniczący Komisji Rolnictwa w Światowej Organizacji Handlu udostępnił pierwszą wersję (a następnie, 18 marca, wersję poprawioną) dotyczącą modalności. W momencie przygotowywania niniejszego raportu Światowa Organizacja Handlu nie osiągnęła porozumienia co do modalności dla negocjacji w sprawie dalszych zobowiązań dotyczących rolnictwa. Miało ono być uzgodnione do 31 marca 2003 w ramach ustalonego planu ukończenia negocjacji do 2005 r.

Przekroczenie terminu ustalenia modalności jest niefortunne...

...i podkreśla potrzebę większej współpracy międzynarodowej, aby osiągnąć nowy poziom porozumienia

W momencie rozpoczynania przez Ministrów Agendy Rozwoju z Doha powszechnie uznawano, że reforma handlu produktami rolnymi jest jedną z najważniejszych korzyści, jakie uzyskają najbiedniejsze państwa świata w przypadku pomyślnego efektu negocjacji. Nałożono ścisły grafik w celu ukończenia negocjacji, spodziewając się, że dadzą one nowy impuls międzynarodowej integracji i wzrostowi. Przekroczenie terminu ustalenia modalności dla postępu w negocjacjach dotyczących rolnictwa jest z tego względu niefortunne. Negocjacje handlowe Światowej Organizacja Handlu dotyczące rolnictwa znalazły się na krytycznym rozdrożu i zaistniała potrzeba woli zmiany stanowiska przez każdy z krajów. Taka elastyczność będzie konieczna, aby wywiązać się z obietnic złożonych w Deklaracji Ministrów z Doha w listopadzie 2001 roku. W przeciwnym razie, w przypadku braku świeżego zapału do międzynarodowej współpracy, podsycanego przez wzmacniające się więzy polityczne i handlowe, istnieje ryzyko, że olbrzymia szansa ekspansji handlowej, wzrostu i korzyści rozwojowych dla najbiedniejszych państw świata płynąca z reformy handlu produktami rolnymi ulegnie opóźnieniu lub, co gorsza, zostanie zaprzepaszczona.

© OECD 2003

Niniejszy *Przegląd* stanowi tłumaczenie fragmentów poniższych dokumentów OECD pierwotnie opublikowanych pod następującymi tytułami, angielskim i francuskim:

OECD Agricultural Outlook: 2003/2008

Perspectives agricoles de l'OCDE: 2003/2008

© 2003, OECD.

Publikacje OECD oraz egzemplarze *Przeglądów* dostępne są w księgarni internetowej OECD pod adresem www.oecd.org/bookshop/

Należy wpisać „overview" (przegląd) w polu „Title search" na stronie księgarni internetowej lub wpisać tytuł angielski publikacji

(Przeglądy są powiązane z oryginalnymi publikacjami w języku angielskim).

Za przygotowanie *Przeglądów* odpowiada dział Praw Autorskich i Tłumaczeń, Dyrektoriat ds. Spraw Publicznych i Komunikacji.

email : rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Kopiowanie niniejszego *Przeglądu* jest dozwolone pod warunkiem zamieszczenia informacji o prawach autorskich OECD i tytułu oryginalnej publikacji.